

яке отождествляється з поняттями "агрозавод", "агрокомбінат", "агрофірма", "производственно-перерабатывающий комплекс". Приведены авторское понимание агропромышленного предприятия как научной категории.

Ключевые слова: агропромышленное предприятие, агрозавод, агрокомбинат, агрофирма, производственно-перерабатывающий комплекс

Nicenکو VS For exact content of the definition "Agricultural Enterprise"

The article considered the definition of "Agricultural Enterprise" as a scientific category. Powered the interpretation of the category "Agricultural Enterprise" leading scientists agrarian. The economic literature along with the definition "Agricultural Enterprise" is also used, and others, such as "agrofarm", "Agricultural Complex", "agricultural firm", "production and processing complex". Based on the synthesis of scientific views and original vision are common and different features of the definition of "Agricultural Enterprise", which is identified with the concepts of "agrofarm", "Agricultural Complex", "agricultural firm", "production and processing complex". Powered author's understanding of agro-industrial enterprises as a scientific category.

Keywords: agriculture enterprise agrofarm, Agricultural Complex, agricultural firm, production and processing complex

Рецензент – Родіонов О.В., д.е.н., професор

УДК 631.15.33.001.7

ПРОЕКТУВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОЇ ВНУТРІШНЬОРАЙОННОЇ СИСТЕМИ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ТА КОНЦЕНТРАЦІЇ ТВАРИННИЦТВА ЯК ВАЖЛИВОГО ЕТАПУ ОПТИМІЗАЦІЇ ВИРОБНИЧОЇ СТРУКТУРИ

**ОСТРОВЕРХ О.В., ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
ІМЕНІ ПЕТРА ВАСИЛЕНКА**

Постановка проблеми у загальному вигляді В даний час існує значний розрив між рівнями соціально-економічного та організаційно-економічного розвитку між агропромисловими комплексами України та розвинених країн Заходу. Отже, агропромисловий комплекс України у видимій перспективі зобов'язаний пройти шлях ринково-підприємницьких перетворень. Але цей шлях в Україні буде безпрецедентно ускладнено згортанням тваринництва яке було розпочате після розпаду СРСР.

Загальновідомо, що воно завдало декілька нищівних ударів по національній економіці України. Одним з найбільш болючих ударів є інтенсивне руйнування гумусу в ґрунтах, обумовлене скороченням доз внесення органічних добрив до недопустимо малих розмірів. Все сказане вище вимагатиме об'єднання заходів щодо формального планування перебудови виробничої структури організацій аграрного профілю із заходами щодо формального планування раціонального співвідношення між тваринництвом і рослинництвом, яке забезпечувало би бездефіцитний баланс гумусу в ґрунті.

Оскільки перебудова виробничої структури організацій аграрного профілю є одним з напрямків ринково-підприємницької трансформації, то сутнісно—змістовно характеристика цього процесу містить два основних завдання:

- 1) переведення внутрішньогосподарського обміну діяльністю на ринкову форму тобто на форму купівлі-продажу ,
- 2) переведення внутрішньогосподарських економічних відносин на відносини внутрішньогосподарського підприємництва—інтрапренерства.

Отже маємо перші дві проблеми:

— проблему формування повнокомплектного внутрішньогосподарського ринку обміну діяльністю.

— проблему формування суб'єктів групового (або колективного) та індивідуального підприємництва (інтрапренерства).

Важливою особливістю цих проблем є і завжди залишатиметься неможливість їх врегулювання без попереднього врегулювання цілого ряду проблем зовнішнього середовища 1-го рівня – рівня сільської агломерації на яку базується організація аграрного профілю. Найбільш критичним з них є наступні:

— проблема стратегічної сегментації внутрішнього середовища сільської агломерації, результатом якої має бути формування стратегічних зон господарювання (СЗГ) стратегічних господарських центрів (СЦГ), стратегічних господарських підрозділів, (СПП) та центрів прибутку (ЦП);

— проблема формування локальних горизонтально інтегрованих виробничих об'єднань;

— проблема формування локального ринку обміну діяльністю між організаціями-учасниками локальних горизонтально-інтегрованих виробничих об'єднань.

Роль підґрунтя згаданих проблем в Україні має відіграти процес відродження тваринництва.

Аналіз останніх досліджень і публікацій Проблеми оптимізації виробничої структури організацій аграрного сектора не були позбавлені уваги вітчизняних вчених економістів. До їх числа таких джерел можна віднести публікації Амбросова В.Я. [7], Мазнева Г.Є. [1], Саблука П.Т.[4], Лукінова І.І., Онищенко А.І. [8], Зубця М.В. [4], Ярошенко Ф.О [6], Турченка М.М. [5] та інших.

Але в публікаціях згаданих дослідників переважає цільовий аспект «що треба робити» : це було їх сильною стороною. В той же час практичний аспект «як це робити» був ще тоді в цих публікаціях представлений явно недостатньо. До останнього часу інакше і не могло бути, коли визнання того, що кожна організація аграрного профілю є відкритою системою тільки-тільки почало проростати в Україні. Ще і в даний час багато хто з причетних до процесу ринково-підприємницької трансформації аграрної сфери України розглядає зовнішнє середовище організацій аграрного профілю як щось цілісне, несегментоване, відгороджене від них перегородкою, функцію якої виконують міжгосподарські межі їх землеволодінь.

Цілі статті полягають у розвитку наукових засад та удосконалення практичних алгоритму проектування раціональної внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва як важливої частини оптимізації виробничої структури.

Викладення основного матеріалу. Прикладом вибору раціонального алгоритму проектування раціональної внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва може послугувати Дергачівський район Харківської області. Проект розробляється на кафедрі організації виробництва, бізнесу та менеджменту Харківського національного технічного університету сільського господарства ім. П.Василенка.

Першим кроком на шляху проектування раціональної внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва завжди має бути SWOT-аналіз існуючого адміністративно-територіального устрою району який є об'єктом досліджень. У табл. 1 міститься інформація про основні параметри існуючого адміністративно-територіального устрою приміського Дергачівського району Харківської області. Як видно з цієї таблиці, вимогам Європейської Хартії місцевого самоврядування згідно з якими в умовах Лівобережного Лісостепу площа ріллі в самодостатній

сільській агломерації має бути не меншою 5 тисяч гектар, відповідають лише дві – Козачо-Лопанська селищна міського типу (5846,0 га) та Дергачівська міська (5602 га).

Ознайомлення з науковими виданнями, присвяченими проблемам удосконалення, адміністративно-територіального устрою району дозволяє рекомендувати до впровадження у Дергачівському районі наступну систему адміністративно-територіальних одиниць, адаптованих до вимог Європейської Хартії місцевого самоврядування та основоположних надбань стратегічного менеджменту, перш за все концепції стратегічної сегментації і формування стратегічних зон господарювання (СЗГ).

Таблиця 1

Основні параметри існуючого адміністративно-територіального устрою приміського Дергачівського району Харківської області

Індекси сільськ. аглом-й	Найменування сільських агломерацій	Типи сільських агломерацій	Чисельність населення, чол.	Площа ріллі, га
1	Козачо-Лопанська	селищна міського типу	7014	5846,0
2	Прудянська	селищна сільського типу	3108	1276,6
3	Проходівська	селищна сільського типу	1446	3940,0
4	Токарівська	селищна сільського типу	2068	3516,6
5	Слатинська	селищна міського типу	6807	4211,5
6	Безруківська	селищна сільського типу	2686	723,7
7	Русько-Лозівська	селищна сільського типу	5295	4087,0
8	Черкасько-Лозівська	селищна сільського типу	5107	3167,7
9	Дергачівська	міська	20200	5602,0
10	Мало-Данилівська	селищна міського типу	7989	648
11	Солонцівська	селищна міського типу	16256	905,0
12	Полівська	селищна міського типу	2755	789,0
13	Вільшанська	селищна міського типу	7270	3197,0
14	Пересічанська	селищна міського типу	8913	2594,0
15	Протопопівська	селищна сільського типу	1024	966,0
Разом по району			69514	54772,1

Після окреслення контурів перспективної системи СЗГ потрібно визначити спеціалізацію кожної з них. Таке визначення є основним завданням **другого кроку** проектних пророблень. Його треба починати з формування відповіді на питання про те які види сільськогосподарських тварин, продукція яких має реалізуватися за

межі району, треба утримувати в його межах. В даному випадку такими видами є велика рогата худоба та кури, в тому числі такі статеві-вікові групи як корови і кури-несучки, що продукують молоко та дієтичні яйця. Саме це є звичайним для СЗГ, розташованих в пригородних зонах. Виробництво ж всіх інших видів тваринницької продукції в таких СЗГ є або необов'язковим в умовах пригородних зон, або ж орієнтоване на споживання в межах даного адміністративного району, як наприклад виробництво живої маси свиней.

Отже в умовах Дергачівського району мова може йти:

— про велику рогату худобу, головним продуктом якої у пригородній зоні є молоко;

— про поголів'я курей-несучок;

— про поголів'я свиней, достатнього для задоволення потреб населення кожної даної СЗГ у свинині.

Недоцільність утримання у пригородних зонах інших видів та статево-вікових груп сільськогосподарських тварин є цілком очевидною. Необхідність впровадження такої структури поголів'я великої рогатої худоби за якої питома вага корів має бути найвищою.

Третім кроком на шляху проектування раціональної внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва має бути визначення потреби кожної з виділених перспективних СЗГ у поголів'ї сільськогосподарських тварин виходячи з нормативів:

— в умовах коли мікробіологічні технології переробки гною не впроваджені 0,7 – 0,9 умовних голів на один га ріллі;

— в умовах коли згадані технології будуть впроваджені – 0,6-0,65 умовних голів на один га ріллі.

Четвертий крок у процесі проектування раціональної внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва зводиться до перерахунку потреби окремих СЗГ у поголів'ї сільськогосподарських тварин в умовних розрахунках. Ця інформація має послугувати вихідним пунктом визначення можливих варіантів структури внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва. Проектування такого розподілу є основним завданням наступного **п'ятого кроку** у ході проектування раціональної внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва. Результати саме таких проектних пророблень представлені у табл. 2.

Таблиця 2

Інформація про структуру внутрішньорайонної системи спеціалізації тваринництва Дергачівського району

Індекси СЗГ	Найменування перспективних СЗГ	Площа ріллі в СЗГ, га	Чисельність окремих статевих-вікових груп		
			ВРХ разом	в тому числі	
				корови	рем. м-к
I	Козачо-Лопансько-Прудянська	7022,0	3511	3511	-
II	Гокарівсько-Проходівська	7456,0	3728	3728	-
III	Слатинсько-Безруківська	4935,2	2468	2468	-
IV	Дергачівська міська	144409,0	7205	2355	4850
Разом по молочному підкомплексу		47222,6	16912	12062	4850
V	Вільшансько-Пересічанська	7546,0	Стратегічний птахівничий технологічний модуль яєчного напрямку (СПТМ) потужністю 550 тис. курей-несучок. Для задоволення технологічних потреб у молокопродуктах, у його складі має бути допоміжна молочна ферма на 400 корів.		

Шостий крок проектних пророблень щодо проектування раціональної структури внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва передбачав визначення доцільності збереження в межах Дергачівського району стратегічного птахівничого технологічного модуля яєчного напрямку та його основних параметрів.

Доцільність його збереження у внутрішньому середовищі Дергачівського району не викликає жодного сумніву, адже аналогічні птахівничі об'єкти у світовій практиці завжди є обов'язковими компонентами будь-якої приміської зони. Там вони відіграють роль системостворюючих ядер СЗГ, спеціалізованих на виробництві продукції птахівництва, перш за все товарного дієтичного яйця та

супутнього виду продукції птахівництва, яким є м'ясо вибракуваної птиці.

Здійснення попередніх кроків у проектних проробленнях щодо побудови раціональної внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва відкриває дорогу до здійснення **сьомого, завершального кроку** на шляху опрацювання програм його відродження. Одним із завдань згаданих програм завжди має бути проектування оптимальної для даних умов організаційної структури внутрішнього середовища кожної із п'яти перспективних СЗГ Дергачівського району.

Висновки.

1. Сучасна виробнича структура не здатна виконувати покладені на неї функції і підлягає оптимізації.

2. Оптимізація виробничої структури організацій аграрного профілю є важливим напрямком їх організаційно – економічної реструктуризації і врегулювання соціально – економічних проблем села.

3. Важливим завданням оптимізації виробничої структури є встановлення раціональної внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва.

Література.

1. Мазнев Г.Є. Методологічні засади створення та ефективного функціонування інноваційних технологічних кластерів / Г.Є. Мазнев // Економіка АПК. – 2015. - №1. – С.70-77.

2. Управление организацией / [Поршнева З.П., Румянцева Н.А., Соломатина А.Н. и др.]; под ред. З.П. Поршнева. – [2-е изд. перераб и доп.] - М.: ИНФРА. 2002 – 669 с.

3. Аграрна реформа в Україні / П.І. Гайдуцький, П.Т. Саблук, О.Ю. Лупенко та ін.; За ред. П.І. Гайдуцького. – К.: ННЦ ІАЕ, 2005, - 424 с.

4. Аграрний сектор економіки України (стан і перспективи розвитку) / Присяжнюк М.В., Зубець М.В., Саблук П.Т. та ін.; за ред. М.В. Присяжнюка, М.В. Зубця, П.Т. Саблука, В.Я. Месель-Веселяка, М.М. Федорова. – К.: ННЦІАЕ, 2011, - 1008 с.

5. Турченко М.М. Стратегічна організаційно – економічна реструктуризація організацій аграрного сектора: [Монографія] / М.М. Турченко – Харків.: ТОВ «ЕДЕНА», – 2006. – 537с.

6. Ярошенко Ф.О. Птахівництво України: стан, проблеми і перспективи розвитку: [Монографія]./ Ф.О. Ярошенко – К.: Вид-во “Аграрна наука”, 2004. – 502 с.

7. Турченко М.М. Стратегічна організаційно-економічна реструктуризація аграрного сектора: організаційно-територіальний аспект: [колективна монографія] / М.М. Турченко, О.О. Красноруцький [за редакцією професора М.М. Турченка]. –Харків: ТОВ «ЕДЕНА»,-2008. - 320 с.

8. Турченко М.М. Формування організації спеціалізованих на репродукції перевірених ремонтних корів як важливий напрямок ринкової трансформації економіки / М.М. Турченко // Вісник Харк. нац. ун-ту сільського господарства: Економічні науки. Вип. 149. –Харків: ХНТУСГ, 2014. – С. 56-62.

Островерх О.В. Проектирование рациональной внутрирайонной системы специализации и концентрации тваринництва как важливого этапа оптимизации производственной структуры

В статті йдеться про досвід опрацювання алгоритму процесу проектування раціональної внутрішньорайонної системи спеціалізації та концентрації тваринництва головної складової оптимізації виробничої структури стратегічних зон господарювання (СЗГ). А оскільки перебудова виробничої структури є одним з напрямків ринково-підприємницької трансформації, то сутісно-змістовно характеристика цього процесу відображає основні завдання.

Ключові слова: виробнича структура, спеціалізація, концентрація, оптимізація

Островерх О.В. Проектирование рациональной внутрирайонной системы специализации и концентрации животноводства как важного этапа оптимизации производственной структуры

В статье идет речь об опыте разработки алгоритма процесса проектирования рациональной внутрирайонной системы специализации и концентрации животноводства как главной составляющей оптимизации производственной структуры стратегических зон хозяйствования (СЗХ). А поскольку оптимизация производственной структуры является одним из направлений рыночно-предпринимательской трансформации, то сущностно-содержательные характеристики этого процесса отражают основные задачи.

Ключевые слова: производственная структура, специализация, концентрация, оптимизация

Ostroverkh O.V. Designing a rational system of intra-specialization and concentration of livestock as an important stage of optimization of production structure

The article deals with the experience of the development of the algorithm design process of a rational system of intra-specialization and concentration of livestock as the main component of the optimization of the production structure of strategic management zones (SMZ). And since the optimization of production structure is one of the areas of market-business transformation, essentially-substantial characteristics of this process reflect the main tasks.

Keywords: production structure, specialization, concentration, optimization

Рецензент – Амосов О.Ю., д.с.н., професор